

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розкриваються питання розвитку національної фінансової системи в умовах розбудови ринкової економіки та під впливом процесу глобалізації. Подається авторське бачення сутності процесу глобалізації. Наводяться позитивні та негативні наслідки глобалізації для національної фінансової системи.

The issues of national financial system development in the conditions of market economy formation and upon influence of globalization are discovered. The author view of globalization essence is given. The positive and negative effects of globalization for national financial system are pointed out.

Зміни у структурі, організації та механізмі функціонування фінансової системи держави протягом багатьох років привертають увагу науковців. Якщо у попередні роки це головним чином було пов'язано із розбудовою ринкової економіки, то останні декілька років значний інтерес починають викликати зміни, що пов'язані із світовими процесами, тенденціями та закономірностями. Світова глобалізація неоднозначно впливає на економічні й фінансові системи країн. Дослідження цього пливку привертає увагу науковців та є метою даної статті.

Становлення ринкової економіки активізувало процеси розвитку фінансових відносин в державі, і створило передумови для окреслення нових структурних складових фінансової системи. Якщо на початку 90-х років до складових фінансової системи держави включали: державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси страхування, то із розвитком ринку актуальним стало включення нових складових: фінанси населення (домогосподарств), фінансовий ринок [2, с. 22; 3, с.39]. У той же час неоднозначність була притаманна визначенню місця фінансів страхування (про що свідчить неоднозначність бачення цього питання різними науковцями) та міжнародних фінансів.

На нашу думку, враховуючи наведені наукові позиції та особливості сучасного розвитку національної фінансової системи у контексті розвитку процесу глобалізації, основними сферами фінансових відносин доцільно визначити за наступними:

- ✓ державні фінанси;
- ✓ фінанси суб'єктів господарювання;
- ✓ фінансовий ринок;
- ✓ фінанси населення (домогосподарств);
- ✓ міжнародні фінанси.

Активізація інтеграційних процесів, посилення співпраці України з іншими учасниками міжнародного співтовариства вимагає розв'язання питання подальшого розвитку фінансової системи України. На нашу думку, зазначені процеси відіграють на стільки вагому роль, що попередні дискусії щодо включення окремих складових відійдуть на задній план.

Для з'ясування таких питань необхідно передусім визначити сутність трактування та специфічні чинники глобалізації цих процесів. При розгляді зазначеного питання ми виходимо із наступного тлумачення глобалізації:

Глобалізація – це складний процес розвитку й переплетіння світогосподарських зв'язків, що охоплює всі сторони життєдіяльності як окремого індивіду, окремої країни, так і всієї світової спільноти, що має позитивні та негативні наслідки для його учасників та формує загальносвітові підходи, цінності, принципи, стандарти й механізми їхньої реалізації.

Процес глобалізації – багатовекторний як за напрямками, галузями, сферами, рівнями, так і кількісними та якісними параметрами їхнього оцінювання. Глобалізації властиві як економічні, так і політичні, культурні, інформаційні, екологічні та інші аспекти.

Роль і місце національної економічної системи у цьому процесі неоднозначні. Світова та національна системи стають настільки взаємопов'язаними, що безпосередньо та опосередковано впливають одна на одну. Національна фінансова система є складовою світової фінансової системи, що забезпечує можливість адаптації економічної системи до світових стандартів, але вона водночас розвивається у контексті розвитку світових процесів.

Світовий фінансовий ринок – це складне переплетіння, взаємозалежність, інтеграція національних та міжнародних ринків, що забезпечує переміщення грошово-кредитних ресурсів між країнами, регіонами, галузями та окремими суб'єктами бізнесу. Специфічність ринку полягає в значних можливостях переміщення фінансових активів між усіма його учасниками, незалежно від територіальної належності, що в контексті процесів глобалізації абсолютно змінює роль та завдання держави як на національному, так і на світовому ринку.

Участь країни у функціонуванні світового ринку розширює можливості щодо їхнього доступу до глобального фінансового ринку: до ринків капіталу, робочої сили, технологій, товарного, освітнього, інформаційного тощо. Провідні країни світу для забезпечення стабільності розвитку запровадили практику надання різної допомоги країнам, що потребують її. Допомога надається як безпосередньо у вигляді економічної (фінансування певних програм розвитку, здійснення трансформаційних змін у економічних системах держав, подолання наслідків природних, техногенних, екологічних катаклізмів тощо); так і технологічної, соціальної, інформаційної, консультаційної допомоги.

Нові учасники інтеграційних процесів приймають на себе значні зобов'язання, що вже встановлені у світовій практиці. З одного боку, це стимулює та підвищує рівень організованості нових учасників, забезпечує стабілізацію їхнього розвитку, адаптує національні економічні відносини та правові системи до світових стандартів.

З іншого боку, загострення загальнолюдських проблем: міжнаціональних конфліктів, екологічних, демографічних та інших, потребує активізації дій усіх членів світової спільноти для визначення загальносвітових пріоритетів та перспектив розвитку. Це, в свою чергу, передбачає уніфікацію правил та розробку механізмів, що забезпечать розв'язання глобальних проблем. Завдання ускладнюється тим, що іноді при вирішенні зазначених питань окремі учасники прагнуть забезпечити реалізацію власних економічних, політичних, військових та інших інтересів.

Для української економіки участь у світових інтеграційних процесах відіграє надзвичайно важливу роль. Вона отримує додаткові можливості від приєднання до світових процесів, але має, водночас, створити власні адаптаційні механізми для зменшення впливу негативних чинників. На даному етапі вітчизняна фінансова система в умовах входження у світові інтеграційні процеси потребує вирішення багатьох актуальних питань, серед них:

- ✓ покращення інвестиційного клімату;
- ✓ співробітництво у сфері зовнішньоекономічної, фінансової та безпекової політики;
- ✓ використання світових надбань з управління, технічного, технологічного та інформаційного забезпечення;
- ✓ запровадження стандартів щодо дотримання рекомендацій ФАТФ;
- ✓ реалізація ефективних заходів щодо зменшення кількості населення, що перебуває за межею бідності;
- ✓ посилення соціальної інтеграції та прагнення щодо досягнення європейських соціальних стандартів, включаючи стабільну систему освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг тощо.

Усе вище зазначене впливає на розвиток структури фінансової системи України. На нашу думку, структура національної фінансової системи змінюється і на перспективу може складатися як сукупність наступних складових: державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання та національний фінансовий ринок.

Виключення інших складових із її складу пов'язане із запровадженням новітніх світових підходів до національної економічної системи, запровадження або адаптація національного законодавства до норм міжнародного права, а також зміна ролі держави на фінансовому ринку. З одного боку, держава формує правове поле для фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, забезпечує дотримання конституційних норм та має захищати національні інтереси в усіх аспектах її діяльності, але, з іншого боку, в умовах глобалізації ринок стає самодостатнім і роль державного втручання в економічні процеси частково обмежується. Значну роль у розвитку фінансової системи, особливо в період становлення ринку, відіграють державні фінанси та їх структурні складові. Запровадження ринкових стандартів потребує здійснення змін і у взаємовідносинах між органами державної влади різних рівнів, продовження процесу децентралізації влади та фінансових потоків.

Реформування фінансової системи неможливе без реформування бюджетної системи та міжбюджетних відносин. Запровадження світового досвіду та передусім досвіду Європейської Спільноти, на нашу думку, передбачає розширення повноважень місцевих органів влади та створення передумов для підвищення самостійності територіальних громад у забезпеченні їхньої життєдіяльності.

Для цього необхідно прискорити проведення адміністративно-територіальної реформи та проведення фінансової децентралізації. Як ми вже зазначали, в умовах ринку та світової глобалізації змінюється роль держави та посилюються процеси децентралізації в управлінні фінансовими потоками. Це, в свою чергу, неможливо без удосконалення нормативно-правової бази, розвитку інституційної структури фінансової системи, яка б забезпечувала ефективність господарювання місцевих громад та співпрацю центральних та місцевих гілок влади.

Місьцеве самоврядування, як і інші учасники фінансового ринку, повинно мати можливість обрання фінансового інструментарію для досягнення сталого соціально-економічного розвитку з урахуванням загальної стратегії розвитку держави.

Проведення таких трансформацій вимагає змін у джерелах наповнення доходної бази державного та

місцевих бюджетів, з урахуванням соціально-економічних показників розвитку адміністративно-територіальних одиниць та вартісних і якісних стандартів надання суспільних послуг.

Створення достатньої фінансової бази у розпорядженні місцевого самоврядування сприятиме посиленню їхньої зацікавленості в результативності господарювання, зменшить їхню залежність від центральної влади та фінансування, що у свою чергу відповідатиме світовим тенденціям господарювання та управління.

Проведення змін у бюджетній системі неможливе без врегулювання організаційно-правових питань щодо розподілу повноважень між територіальними органами влади та регламентації фінансових правовідносин між центральною та місцевою владами.

Проведення зазначених змін потребує не лише організаційно-правових аспектів, але й проведення додаткових досліджень та затвердження соціальних стандартів, що гарантує держава населенню незалежно від територіальної належності, розробки нормативів фінансового забезпечення надання послуг населенню, фінансового забезпечення утримання бюджетних установ та організацій, що відповідають реаліям життя. Розширення складу фінансів суб'єктів господарювання за рахунок включення фінансів населення або фінансів домогосподарств обумовлено зростаючою роллю фінансових ресурсів населення (домогосподарств) у функціонуванні банківської системи держави. За даними НБУ станом на 01.04.07 року обсяг коштів фізичних осіб становив 194,3 млрд. грн., а юридичних осіб – 78,2 млрд. грн., тобто більше ніж у 2 рази. Депозитні вклади фізичних осіб при цьому дорівнюють 120,2 млрд. грн. [6], а за даними Основних показників економічного та соціального розвитку України ВВП (за січень червень 2007 року) становило – 289, 945 млрд. грн. та доходи Зведеного бюджету України – 94, 9701 млрд. грн. Це свідчить про значний фінансовий потенціал, що є у населення, і завдання держави: забезпечити ефективно його використання для забезпечення добробуту населення та фінансування соціально-економічного розвитку.

Національний фінансовий ринок ми розглядаємо як вагому складову світового фінансового ринку, яка, з одного боку, відображає специфіку національного розвитку, а, з іншого, її адаптацію до світового фінансово-господарського правопорядку.

Таким чином, наведений матеріал свідчить про необхідність продовження реформування фінансової системи держави з метою прискорення соціально-економічного розвитку та забезпечення участі країни у світовому розподілі праці, інтернаціоналізації фінансово-господарських зв'язків як повноправного учасника світового господарства.

1. Ніколас Мусис Усе про спільні політики Європейського Союзу : Пер. з англ. – К.: "К.І.С.", 2005 – XIV с. 466 с. 2. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. – К.: НІОС. – 2000. – 416 с. 3. Фінанси: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. -2-ге вид., перероб. і доп. / О.Р. Романенко, С.Я. Огородник, М.С. Зязюн, А.А. Славкова. – К.: КНЕУ, 2003. – 387 с. 4. Максимо В. Энг, Фрэнсис А. Лис, Лоуренс Дж. Мауер Мировые финансы. пер. с англ. – М.: ООО Издательско-консалтинговая компания "ДеКА", 1998. – 768 с. 5. Міжнародні фінанси: Підручник / О.І. Рогач, А.С. Філіпенко, Т.С. Шемет та ін.; за ред. О.І. Рогача. – К.: Либідь, 2003. – 784 с. 6. Бюлетень НБУ – № 6(171). – 2007.